

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Vägledning för länsstyrelsens arbete med att följa upp och stödja kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

Vägledning för länsstyrelsens arbete med att följa upp och stödja kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Enhet: Enheten för samverkan och ledning samt samordnat stöd

Publ nr: MSB1476- januari 2020
ISBN: 978-91-7383-999-0

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	Om vägledningen	4
1.2	Länsstyrelsernas uppgift att följa upp kommunerna	4
1.3	MSB samordnar länsstyrelsernas uppföljning	5
2	HUR UPPFÖLJNINGEN GÅR TILL	7
2.1	Uppgifter som ska följas upp	7
2.1.1	Moment i uppföljningen	8
2.2	Uppföljning av kommunens dokument	8
2.2.1	RSA-rapport	9
2.2.2	Plan för extraordinära händelser	9
2.2.3	Styrdokument	9
2.2.4	Utbildnings- och övningsplan	9
2.3	Kontinuerlig dialog	10
2.4	Årlig uppföljning	10
2.5	Länsstyrelsens uppföljning av kommunens ekonomiska redovisning	10
2.6	Kommuners sparande	12
2.7	Formella uppföljningsbesök	12
2.7.1	Plan för uppföljningsbesök	12
2.7.2	Syfte med uppföljningsbesöken	13
2.7.3	Uppföljningsbesökens innehåll	13
2.8	Bedömning av kommunens arbete	14
2.9	Praktiska råd i uppföljningen	14
2.10	Sekretess i uppföljningsarbetet	15
3	NÄR KOMMUNEN INTE UPPFYLLER KRAVEN	16
3.1	Reducerad ersättning till kommunen	16
3.2	Dialog före yttrande till MSB	16
3.3	MSB:s process för reducering av ersättningen	17
4	YTTERLIGARE STÖD I UPPFÖLJNINGEN	18
4.1	Gemensamma bedömningskriterier	18
4.2	Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar	18
4.3	Plan för sparande	18

1 Inledning

Syftet med uppföljningen är att säkerställa att beredskapen i kommunerna är god och att ersättningen för arbetet används effektivt och ändamålsenligt.

1.1 Om vägledningen

Kommunerna och staten har i ”Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022” kommit överens om att MSB i samarbete med länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ska ta fram en metod för uppföljning. Resultatet är denna vägledning.

Vägledningen är tänkt att vara ett stöd till de handläggare på länsstyrelserna som följer upp kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar samt kommunernas användning av den statliga ersättningen för arbetet. Vägledningen har tagits fram gemensamt av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och representanter från länsstyrelser och kommuner i strävan att länsstyrelserna ska arbeta med uppföljningen på ett likartat sätt. Målet är att kommunerna i de olika länen ska få likvärdig uppföljning, bedömning och stöd.

Vägledningen ger en bild av hur länsstyrelserna planerar och genomför uppföljningen samt tar hand om resultatet från uppföljningen av kommunerna i sina län. Den ska utgöra ett metodstöd för länsstyrelserna, men också ge övergripande information till exempelvis kommunerna om uppföljningens mål och syfte. Varje länsstyrelse informerar kommunerna hur de tänker utföra uppföljningen i det egna länet.

Vägledningen är övergripande och kopplat till den finns andra dokument med fördjupningar, bland annat för gemensamma bedömningskriterier. Vägledningen ska kunna användas av såväl den nya handläggaren som den mer erfarna i arbetet.

Om länsstyrelsen ser brister i arbetet eller i ersättnings användning ska länsstyrelsen diskutera orsaker och åtgärder med kommunen samt bevaka att kommunen genomför åtgärderna. Uppföljningen syftar ytterst till att **driva på, stötta och bidra till att utveckla arbetet med krisberedskap och civilt försvar i kommunen.**

1.2 Länsstyrelsernas uppgift att följa upp kommunerna

Enligt förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap ska länsstyrelserna följa upp kommunernas tillämpning av lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Uppföljningen gäller framförallt kommunernas uppgifter enligt lagens kapitel 2 och 3 som finansieras av staten via

anslag 2:4 Krisberedskap och som regleras i överenskommelserna om kommunernas krisberedskap¹ respektive arbete med för civilt försvar².

Ersättningen för krisberedskap ska vara ett komplement till kommunens egen finansiering av arbetet. Länsstyrelsen bör följa upp kommunens arbete med krisberedskap i sin helhet, men fokusera på uppgifterna som finansieras med statliga ersättningen utifrån överenskommelserna.

1.3 MSB samordnar länsstyrelsernas uppföljning

MSB betalar ut ersättningen till kommunerna utifrån de villkor som finns i respektive överenskommelse samt samordnar länsstyrelsernas uppföljningsarbete som en del i sin samordningsroll. Nedan presenteras exempel på hur MSB arbetar för att samordna uppföljningsarbetet:

- Som ett stöd till både kommuner och länsstyrelser finns det anvisningar för vad ersättningen är tänkt att finansiera. Anvisningarna har beslutats av MSB men tagits fram i samverkan med SKR och länsstyrelserna.
- Länsstyrelserna har enligt förordning 2017:870 i uppgift att årligen till MSB rapportera vilka beredskapsförberedelser som kommuner och landsting vidtagit och samtidigt redovisa en bedömning av effekten av de vidtagna förberedelserna³. MSB tar fram frågeställningar och sammanställer sedan det underlag som inkommit. Uppgifterna används sedan i olika processer såsom NRFB (Nationell risk- och förmågebedömning) och stödet till länsstyrelserna vad gäller gemensamma grunder för samverkan och ledning, men även i annat utvecklingsarbete på myndigheten.
- MSB redovisar årligen till regeringen en beskrivning av de åtgärder som kommunerna vidtagit genom finansieringen med anslag 2:4 Krisberedskap. Redovisningen innehåller även en övergripande bedömning av kommunerna i stort. De indikatorer för bedömning av kommunens generella krisberedskap som kan härledas till målen i ”Överenskommelse om kommunernas krisberedskap” är viktiga ingångsvärden till denna redovisning.⁴
- Med start 2019 ska MSB besöka samtliga länsstyrelser för uppföljningsdialoger. Syftet med dessa dialoger är att bidra till att utveckla stöd och uppföljning till kommunerna. Besöken ska ge MSB en bättre bild

1 Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022 (MSB 2018-09779).

2 Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018-2020 (MSB 2018-05681).

3 Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

4 MSBFS 2015:5, Föreskrifter och allmänna råd om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser.

av hur länsstyrelserna bedriver stöd och uppföljning och hur MSB bättre kan stödja länsstyrelserna och kommunerna.

- MSB har skapat ett nätverk med representanter från några länsstyrelser. Syftet med nätverket är att stärka samordningen av uppföljningen. MSB anordnar dessutom årligen en konferens för samtliga länsstyrelser för utbyte av erfarenheter och diskussion om utveckling av uppföljning av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar.

2 Hur uppföljningen går till

Det här kapitlet beskriver hur länsstyrelsens uppföljning går till, vilka delar som är viktiga och vilka underlag som är lämpliga att utgå från. Kapitlet betonar värdet av en kontinuerlig dialog mellan länsstyrelsen och kommunen.

Fokus i uppföljningen bör i första hand ligga på att följa upp att kommunen fullgör sina uppgifter i överenskommelserna ur ett verksamhetsperspektiv, men en övergripande uppföljning av ekonomin bör även göras.

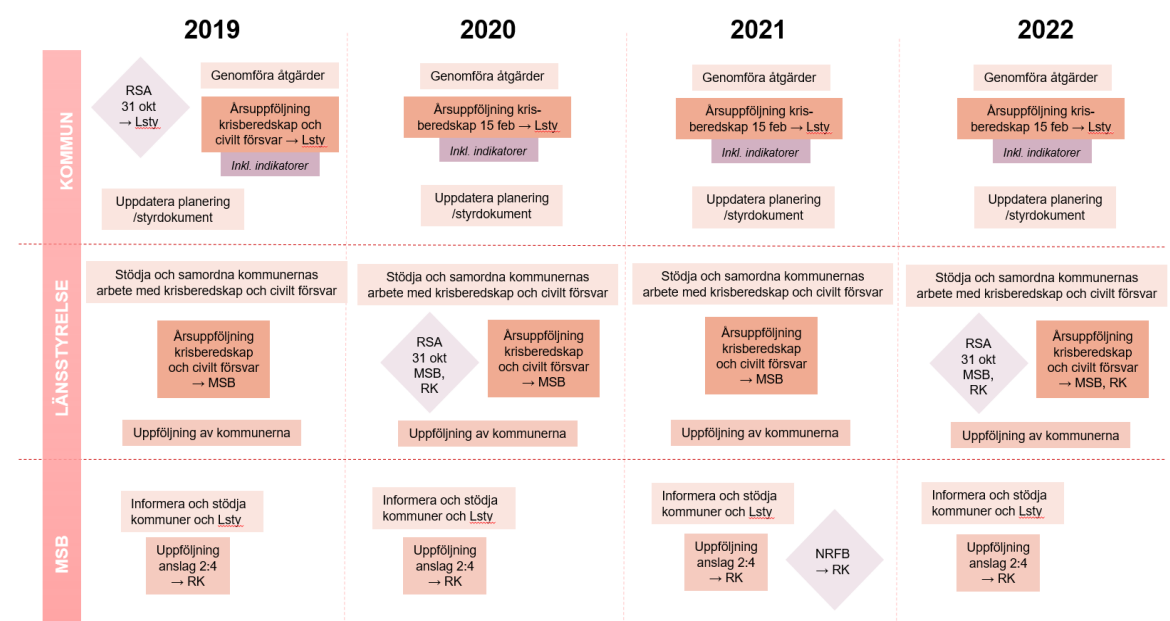

Bild 2.1 Översiktlig processbild över uppföljningen under en mandatperiod

2.1 Uppgifter som ska följas upp

Länsstyrelsen ska följa upp kommunens tillämpning av LEH och de två gällande överenskommelserna⁵. Det innebär att länsstyrelsen ska granska att kommunerna

- utför de angivna uppgifterna
- använder den statliga ersättningen som avsett.

Uppföljningen av arbetet med civilt försvar respektive krisberedskap bör samordnas, men var observant på skillnaderna i överenskommelserna. Uppföljningen av krisberedskap ska fokusera på om uppgifterna i överenskommelsen har **utförts**, medan uppföljningen av civila försvaret avser om kommunerna **påbörjat** arbetet med de prioriterade uppgifterna i

⁵ Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022 (MSB 2018-09779) och Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018-2020 (MSB 2018-0568).

överenskommelsen. Tyngdpunkten för uppföljningen bör i bägge fallen ligga på hur krisberedskapsarbetet i kommunen fortskrider.

2.1.1 Moment i uppföljningen

Uppföljningen kan övergripande beskrivas i följande delar:

- Uppföljning av kommunens dokument (RSA-rapport, styrdokument, utbildnings- och övningsplan, plan för hantering av extraordinär händelse)
- Kontinuerlig dialog med kommunens beredskapssamordnare för att stämma av hur arbetet går
- Genomgång av kommunens årliga redovisning för hur ersättningen har använts under föregående år samt annat underlag
- Ekonomisk granskning och bevakning över sparade medel
- Formella uppföljningsbesök med en representant för kommunledningen 1-2 gånger per mandatperiod för en diskussion om arbetet.

2.2 Uppföljning av kommunens dokument

Länsstyrelsen bör under **inledningen av mandatperiodens andra år** fokusera på att följa upp de dokument som kommunen enligt LEH, överenskommelser och föreskrifter ska ha beslutat om under mandatperiodens första år. Länsstyrelsen bör säkerställa att dokumenten finns, samt att de uppfyller de grundläggande krav som finns på dokumenten. Detta är en viktig grund för att identifiera om vissa kommuner kan behöva mer stöd och uppföljning.

Om en kommun vid början av det andra året på mandatperioden inte har beslutat om dokumenten bör länsstyrelsen följa upp varför och i dialog med kommunen lägga fram en plan när detta ska vara gjort.

Nedan anges de underlag som ska ligga till grund för bedömningen av kommunernas arbete. Som hjälp för länsstyrelsernas bedömning av om kommunernas arbete har resulterat i acceptabel nivå utifrån uppgifterna i överenskommelser och lagstiftning har MSB tagit fram gemensamma bedömningskriterier för underlagen (MSB dnr 2019-10545). Förutom att vara ett stöd till en enskild länsstyrelse ska kriterierna också bidra till likhet i bedömningen mellan olika länsstyrelser.

Dokument	Beslutas av	Beslutas senast
Risk- och sårbarhetsanalys	Kommunen bestämmer själv nivå	31 oktober 2019
Styrdokument för kommunens arbete med krisberedskap	Kommunfullmäktige	31 december 2019
Reglemente för krisledningsnämnden	Kommunfullmäktige	31 december 2019
Plan för hantering av extraordinära händelser	Lägst kommundirektören	31 december 2019
Utbildnings- och övningsplan	Lägst kommundirektören	31 december 2019

Tabell 2.2. Översikt över dokument som kommunen ska anta och i vissa fall rapportera till länsstyrelsen.

2.2.1 RSA-rapport

Den 31 oktober ett år efter ordinarie val till kommunfullmäktige ska kommunerna enligt MSBFS 2015:5 ställa samman och rapportera resultatet av sitt risk- och sårbarhetsarbete till länsstyrelsen. Redovisningarna ska följa den disposition som presenteras i föreskriftens § 4.

2.2.2 Plan för extraordinära händelser

Kommunen ska för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser (2 kap § 1 LEH), och i planen ta hänsyn till RSA-arbetet. Enligt överenskommelsen är det lägst kommundirektören som ska fatta beslut om den här planen. Planen ska vara beslutad senast 31 december under den nya mandatperiodens första år.

2.2.3 Styrdokument

Styrdokumentet syftar till att skapa en strategisk inriktning för kommunen i arbetet med krisberedskap. Det syftar även till att, där det behövs, utveckla den kommunala styrningen av arbetet med krisberedskap så att det i större utsträckning involverar kommunala förvaltningar, bolag och kommunalförbund. Styrdokumentet ska beslutas av kommunfullmäktige senast 31 december under den nya mandatperiodens första år.⁶

2.2.4 Utbildnings- och övningsplan

Att utbilda och öva kommunens krisorganisation är en viktig förutsättning för att öka samhällets gemensamma förmåga att hantera samhällsstörningar. En utbildnings- och övningsplan underlättar för kommunen att på ett strukturerat sätt vidmakthålla och utveckla den egna organisationens kunskap och förmåga vad gäller krisberedskap och civilt försvar.⁷ Planen ska vara beslutad senast 31 december under den nya mandatperiodens första år.

⁶ MSB har i samråd med SKL och representanter från landets kommuner tagit fram en vägledning för styrdokument (MSB1363). Representanter från länsstyrelser har deltagit i processen.

⁷ MSB har i samråd med SKR och representanter från landets kommuner tagit fram en vägledning för kommunens utbildnings- och övningsplan (MSB13640). Representanter från länsstyrelser har deltagit i processen.

2.3 Kontinuerlig dialog

Kontinuerliga avstämningar och dialoger bör ske med kommunernas beredskapssamordnare så att länsstyrelsen får en bild av hur arbetet går i respektive kommun. Det kan ske som samtal och enklare möten utan krav på protokoll och är ett sätt att fånga upp utmaningar och svårigheter mellan uppföljningsbesöken. Vissa frågor kan också tas upp vid möten med flera kommuner tillsammans. Med en kontinuerlig dialog med kommunernas beredskapssamordnare har länsstyrelsen en möjlighet att i ett tidigt skede få indikationer på att ersättningen inte används på rätt sätt eller om kommunen drar på sig ett stort sparande.

Ett annat sätt att ha kontakt med kommunerna är att ge skriftlig återkoppling på de dokument som kommunen redovisar till länsstyrelsen, såsom RSA-rapport, styrdokument samt utbildnings- och övningsplan (se ovan). Detta är särskilt viktigt om inget uppföljningsbesök är inplanerat förrän i slutet av mandatperioden, och om kommunen riskerar att inte få återkoppling förrän flera år efter att dokumenten blivit redovisade. Det leder då till svårigheter för kommunen att åtgärda brister eller göra förtydliganden, om det finns sådana behov. Eftersom dokumenten ska vara styrande för arbetet med krisberedskap i kommunen under innevarande mandatperiod, bör kommunen få återkoppling i god tid om det är något som behöver bli tydligare eller kompletteras.

2.4 Årlig uppföljning

Enligt § 5 i föreskriften för RSA:er ska kommunerna regelbundet följa upp sin RSA och med utgångspunkt i analysen bedöma sin generella krisberedskap enligt de indikatorer som finns i bilagan till föreskriften. Vid uppföljningen ska dessutom kommunen rapportera in ekonomisk redovisning samt händelser och vidtagna åtgärder. Kommunen redovisar dessa uppgifter till länsstyrelsen som sedan sammanställer länets underlag och distribuerar till MSB.

MSB tar årligen fram anvisningar kring hur den årliga redovisningen ska gå till. Dessa anvisningar kommer i god tid innan sista datum för redovisning för kommunerna.

Länsstyrelsen bör utgå från den årliga uppföljningen för att se om det är någon kommun som behöver ytterligare stöd och uppföljning.

2.5 Länsstyrelsens uppföljning av kommunens ekonomiska redovisning

Länsstyrelsen behöver göra en ekonomisk uppföljning minst två gånger per mandatperiod, förslagsvis sker detta inför och vid varje formellt uppföljningsbesök. Om länsstyrelsen enbart gör uppföljningsbesök vart fjärde år

behöver en ekonomisk granskning göras däremellan. Det är bland annat viktigt för att kunna upptäcka om någon kommun har ett stort ackumulerat sparande.

Genom årliga redovisningar, planer och andra dokument kan länsstyrelsen få en bild av hur kommunen lever upp till överenskommelserna.

Redovisningen visar hur ersättningarna har använts och hur aktiviteterna har stärkt arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Länsstyrelsen kompletterar redovisningen genom att begära in ytterligare underlag för att få en tydligare bild av kommunernas arbete. Se i avsnitt 2.2 vilka underlag som är aktuella. Länsstyrelsen behöver få veta hur kommunens tilldelade statliga ersättning under perioden matchats med kostnaderna som uppstått som en följd av uppgifterna i överenskommelserna. MSB kommer under 2020 att ta fram en separat vägledning för bedömning av kommunernas ekonomiska redovisning.

Det kan ibland vara svårt för både kommunen och länsstyrelsen att bedöma om åtgärder är kopplade till överenskommelserna och därför kan finansieras med den statliga ersättningen. Till stöd för denna bedömning finns därför särskilda anvisningar⁸ framtagna av MSB, med exempel på åtgärder som kan finansieras respektive inte kan finansieras med statlig ersättning. Om anvisningarna inte ger tillräckligt stöd kan länsstyrelsen dessutom kontakta MSB eller diskutera med andra länsstyrelser inför sin bedömning. Kommunerna ska använda ersättningarna till uppgifterna som anges i överenskommelserna. En kommun som bedöms ha genomfört dessa uppgifter i tillräcklig omfattning kan dock ges möjlighet att använda eventuella kvarvarande medel till övrigt arbete som kan kopplas till överenskommelserna.

MSB rekommenderar att kostnaderna för krisberedskap och civilt försvar särredovisas. Om kostnader inte kan särredovisas i ekonomisystemet behöver uppgifterna samlas in manuellt och sammanställas separat för krisberedskap respektive civilt försvar.⁹

Det är upp till kommunens egen revision att följa upp att ekonomiska medel hanteras utifrån de riktlinjer som finns, men kommunens revision kan också vara ett underlag för länsstyrelsens uppföljning av kommunerna. Om en kommun inte fullgör sina uppgifter bör länsstyrelsen göra en ekonomisk uppföljning av kommunen. I regel ska länsstyrelsen inte behöva göra en revision med en extern granskare av kommunens användning av de statliga ersättningen, men om det finns oklarheter i kommunens redovisning kan det vara befogat.

⁸ Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar. MSB dnr 2019-00265.

⁹ Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar. MSB dnr 2019-00265 s.4

2.6 Kommuners sparande

Det är angeläget att länsstyrelsen upptäcker kommuner med ett stort sparande och följer deras arbete närmare.

En kommun med ett stort sparande ska ha en tydlig plan för hur dessa medel och kommande ersättningar ska användas och det är länsstyrelsens uppgift att säkerställa att kommunen har det. Planen ska stimulera genomförande av verksamhet för de sparade medlen.

I dokumentet ”Plan för sparande” (MSB dnr 2019-10546) beskrivs vad MSB anser bör finnas i en sådan plan och länsstyrelsens roll att följa upp att planen efterlevs.

2.7 Formella uppföljningsbesök

Länsstyrelsen ska minst en gång per mandatperiod, gärna två gånger, genomföra formella uppföljningsbesök i varje kommun. Vid besöken ska beredskapssamordnaren (eller motsvarande) samt kommunens ledning delta. Med kommunens ledning avses här kommundirektören eller annan högre chef på tjänstemannanivå. Kommunen bör även företräddas av kommunstyrelsens ordförande, eller av ett kommunalråd som ansvarar för krisberedskap och civilt försvar.

2.7.1 Plan för uppföljningsbesök

Det är lämpligt att länsstyrelsen i början av kommunernas mandatperiod lägger upp en plan för hur och när uppföljning ska ske i varje kommun i länet. Planen kan tas fram med bakgrund i resultat från tidigare års uppföljningsbesök, länsstyrelsens samlade bedömningar av kommunerna, kommunernas behov etc. Planen kan behöva revideras utifrån olika behov. Samtliga kommuner i länet ska få minst ett formellt uppföljningsbesök per mandatperiod. Kommunerna informeras om planen så att de vet när de kan förvänta sig ett uppföljningsbesök eller andra återkopplingar från länsstyrelsen.

Om fler än ett besök per kommun och mandatperiod är planerat kan det vara lämpligt att det första besöket utgår från RSA, styrdokumentet, utbildnings- och övningsplanen samt planen för hantering av extraordinära händelser, och att man för ett samtal om vad som ska göras kommande år. Om endast ett besök per kommun och mandatperiod genomförs behöver dock länsstyrelsen ändå återkoppla synpunkter på de inriktande dokumenten, till kommuner som ska besökas sent i mandatperioden.

Vid uppföljningsbesök senare under mandatperioden är fokus på hur kommunen efterlever planerna och genomför övningsverksamheten samt resultatet av åtgärderna.

2.7.2 Syfte med uppföljningsbesöken

Uppföljningsbesöket är ett utmärkt tillfälle för de styrande i kommunen att bli medvetna om hur länsstyrelsen bedömer att kommunens arbete med krisberedskap och civilt försvar bedrivs och om det finns behov av att göra några prioriteringar för att kunna uppfylla uppgifterna i lagstiftning och överenskommelser. Uppföljningsbesöken kan samordnas med länsstyrelsens tillsynsbesök för LSO (lagen om skydd mot olyckor).

2.7.3 Uppföljningsbesökens innehåll

Den centrala bedömningen av kommunens arbete görs i samband med uppföljningsbesöket. Inför uppföljningsbesöket behöver länsstyrelsen därför mer noggrant gå igenom underlagen från kommunen. Det kan föranleda kompletteringar, samtal och möten med beredskapssamordnaren. Flera länsstyrelser har därför ett **förmöte med beredskapssamordnaren** inför besöken. Det ger möjlighet för länsstyrelsen att fånga upp vad som kan vara särskilt angeläget att ta upp med kommunledningen.

Vid uppföljningsbesöken tas både det som genomförts på ett bra sätt och eventuella brister eller frågetecken upp. Samtalet möjliggör en kvalitativ uppföljning. Vid detta formella uppföljningsbesök diskuteras kommunens arbete med krisberedskap och civilt försvar på en strategisk nivå. **Dialogen fokuserar på måluppfyllnad, planering, resurser och behov av stöd.** Var observant på att samtalet fokuserar på detta och inte går ner på detaljer i underlagen, vilket bör redas ut direkt med beredskapssamordnaren.

Länsstyrelsen bör tydligt förmedla till kommunledningen att det **är kommunens arbete som följs upp** och inte hur en enskild beredskapssamordnare sköter uppgifterna. Detta budskap är framförallt viktigt att tänka på när det handlar om kommuner som inte fullgör uppgifterna eller använder ersättningen på ett felaktigt sätt.

Lämplig utgångspunkt för samtalet är ett **urval av de punkter som återfinns i dokumentet "Gemensamma bedömningskriterier"**. Tanken är inte att samtliga kriterier ska diskuteras utan endast ett passande urval. Däremot är det av vikt att samtliga områden som kommunen ska arbeta med berörs vid samtalet. Exempelvis "Hur arbetar kommunen med det geografiska områdesansvaret?".

Länsstyrelsens uppföljning bygger på uppgifter i LEH och överenskommelserna samt den statliga ersättningen. Det är dock lämpligt att också ta upp **beredskapsåtgärder som sker med kommunens egna medel**. Det kan vara åtgärder som har tagits upp i RSA, styrdokument och andra planer och ska genomföras i olika förvaltningar. Länsstyrelsen bör ha kunskap om det arbetet för sin lägesbild av beredskapen i länet.

Efter mötet ska länsstyrelsen skicka ett **protokoll eller yttrande** till kommunen där det tydligt ska framgå vilken bedömning av arbetet som länsstyrelsen gjort och

eventuella åtgärder som kommunen bör vidta för att förbättra arbetet. Länsstyrelsen ska också ange när i tid åtgärderna bör vara åtgärdade och hur länsstyrelsen avser följa upp åtgärderna. Länsstyrelsen och kommunen ska i dialog även ta fram en plan för hur och när kommunen ska bli färdig med de förbättringsåtgärder som länsstyrelsen lyfter. Om kommunen sedan inte klarar av att genomföra detta kan länsstyrelsen välja att lämna ett yttrande till MSB om att eventuellt reducera ersättningen.

2.8 Bedömning av kommunens arbete

Genom att ta stöd av de frågor och resonemang som finns i bedömningskriterierna (MSB dnr 2019-10546) kan den som gör länsstyrelsens uppföljning avgöra hur väl underlagen ovan uppfyller lagstiftning och överenskommelsens intentioner. Ofta kan ambitionen i de olika arbetena variera hos en kommun. Det kan då vara svårt att göra en övergripande bedömning av kommunens arbete. Därför är det viktigt att länsstyrelsen har en kontinuerlig dialog med kommunerna för att lättare kunna avgöra om det finns saker att förbättra. Det skriftliga underlaget och de svar som kommer fram vid ett formellt uppföljningsbesök är bara en del av det underlaget som länsstyrelsen bör göra sin bedömning på.

2.9 Praktiska råd i uppföljningen

För att skapa förutsättningar för en god dialog med kommunen i uppföljningen är det viktigt att få en relation som bygger på ömsesidig respekt och förståelse för varandras uppdrag och roller. För att bygga denna tillit finns några saker som kan vara värda att fundera på:

- Vikten av en god framförhållning och planering av uppföljningen gentemot kommunen.
- Tydlighet i kommunikationen inför uppföljningen – syfte och mål med uppföljningen, gärna som skriftlig information.
- Vid uppföljningsbesöket bör man tänka på att vara tydlig kring processen för uppföljningen (hur uppföljningen går till från början till slut).

Till uppföljningsbesöket är det vidare lämpligt att tänka på följande:

- Om det finns brister i en kommuns arbete, var tydlig med vad länsstyrelsen anser behöver förbättras. Om en åtgärdsplan behövs, ha en dialog om innehållet och följ upp planen.
- Lyft fram det som gått bra. Även om det finns brister hos en kommun, se om det finns någon positiv utveckling också. Är det möjligt att dra nytta av arbetet som fungerar bra?
- Om en kommun inte lever upp till åtaganden, ta reda på vad det beror på. Kan länsstyrelsen vid samtalen hjälpa kommunen att se en lösning för att

komma tillrätta med problemet? Finns det något länsstyrelsen kan ta med sig i planeringen av det fortsatta stödet för kommunen?

- I samband med uppföljningsbesöket har länsstyrelsen möjlighet att ta upp intresset för beredskapsfrågorna och vikten av beredskapssamordnarens arbete för kommunledningen, men också att betona att det är ett arbete som behöver involvera flera delar av kommunen.

2.10 Sekretess i uppföljningsarbetet

Länsstyrelsen bör tänka på att ett ökat arbete med framförallt civilt försvar innebär att de protokoll och andra dokument som tas fram i samband med uppföljningen kan omfattas av sekretess. Det kan exempelvis vara lämpligt att lägga delar av protokollet i en hemlig bilaga.

Länsstyrelsen behöver vidare ta hänsyn till att de personer som ska få informationen har behörighet att ta del av den. Det kan innebära att exempelvis länsstyrelsen (eller kommunens beredskapssamordnare) kan behöva ta fram en sekretessförbindelse till kommunledningen. Länsstyrelsen bör i god tid före besöket föra en dialog med exempelvis beredskapssamordnaren om besöket kräver några särskilda förberedelser, såsom att de lokaler som besöket ska ske i är lämpliga att dela information i.

3 När kommunen inte uppfyller kraven

Det här kapitlet beskriver vad som händer när länsstyrelsens uppföljning visar på att kommunen inte har följt anvisningarna och inte genomfört de uppgifter som finns beskrivna i överenskommelserna om kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar.

3.1 Reducerad ersättning till kommunen

Länsstyrelsen kan enligt förordning (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (FEH) föreslå för MSB att en del av ersättningen till kommunen ska reduceras eller falla bort.

MSB fattar beslut om reducerad ersättning utifrån länsstyrelsens rapportering samt det underlag som inhämtas från kommunen. Hur mycket ersättningen reduceras avgörs från fall till fall och det ska göras i proportion till hur stor del av arbetet av de uppgifter enligt LEH som kommunen utfört. Vilka principer som ligger till grund för reduktionen redovisas i ”Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar” (MSB dnr 2019-00265).

3.2 Dialog före yttrande till MSB

Länsstyrelsens uppföljning av kommunen ska syfta till att stötta och utveckla arbetet i kommunen. Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunen på de brister som identifierats. Kommunen ska därefter med stöd av länsstyrelsen upprätta en åtgärdsplan för hur bristerna ska hanteras. Om kommunen har ett sparande ska i samverkan med länsstyrelsen en plan tas fram för hur medlen ska förbrukas. Kommunen och länsstyrelsen ska sedan ha kontinuerlig dialog och uppföljning av planerna. Om kommunen inte lever upp till planerna kan länsstyrelsen göra det till ett ärende för MSB.

Upptäcker länsstyrelsen att en kommun använt ersättningen på ett felaktigt sätt bör kommunen få möjlighet att rätta till eventuella fel innan ärendet skickas till MSB.

Innan länsstyrelsen skickar ett yttrande till MSB bör länsstyrelsen följaktligen haft en muntlig och skriftlig dialog med kommunen. Dels för att det ska finnas möjlighet att rätta till eventuella felaktigheter eller missförstånd, dels för att kommunen ska ha fått rimlig tid och möjlighet att åtgärda problemet. Länsstyrelsen ska vara tydlig med vilka brister och felaktigheter som de uppfattat samt vilka åtgärder kommunen kan vidta för att rätta dessa. I samförstånd ska

sedan kommunen och länsstyrelsen komma överens om när åtgärderna ska vara genomförda.

Länsstyrelsen bör skicka yttranden till MSB för kommuner som trots flera påpekanden inte genomför de åtgärder som länsstyrelsen påtalat behov av eller som på ett uppenbart sätt använt ersättningen felaktigt. Beroende på vilka felaktigheter eller brister som länsstyrelsen upptäcker bör det inte ta alltför lång tid innan ett ärende skickas till MSB.

Exempel på missförhållanden hos kommuner som länsstyrelsen bör skicka vidare till MSB:

- Kommunen har inte redovisat en RSA-rapport enligt vad som föreskrivs i MSBFS 2015:5.
- Kommunen kan inte redovisa för hur ersättningen har använts.
- Kommunen har använt ersättningen på ett felaktigt sätt, exempelvis upphandlat Rakel-apparater.
- Kommunen arbetar inte efter den plan för sparande som de har arbetat fram eller saknar en sådan plan samt fortsätter att öka det ackumulerade sparandet.

Länsstyrelsen kan ta stöd av MSB i dialogen med kommunen innan ärendet skickas vidare till MSB.

3.3 MSB:s process för reducering av ersättningen

När länsstyrelsen skickar ett yttrande till MSB om att en kommun inte uppfyllt uppgifterna i överenskommelserna eller i LEH, kommer MSB att starta en oberoende granskning. Det innebär att utifrån vad länsstyrelsen skriver i yttrandet så kommer MSB att begära in underlag från kommunen. Om yttrandet inkommer till MSB före 30 april kommer kommunens årliga ersättning att stoppas till dess att beslut tagits i ärendet och kommunen får då reducering av den årliga ersättningen. Om yttrandet inkommer efter den 30 april och utfallet blir att kommunen ska betala tillbaka ersättningen kommer MSB, när beslut är fattat och vunnit laga kraft, skicka en faktura om återbetalning till kommunen. Oavsett om det rör sig om reducering av ersättning eller återbetalning gäller det endast det innevarande året.

MSB kommer att ha en löpande dialog med både kommunen och länsstyrelsen under utredningens gång. Formerna för den här dialogen bestäms i samverkan mellan kommunen och MSB.

En kommun som har ett stort sparande och inte har möjlighet att använda det kan meddela det till sin länsstyrelse som i sin tur gör ett ärende till MSB. I princip blir processen även för ett sådant ärende som beskrivs ovan.

4 Ytterligare stöd i uppföljningen

I det här kapitlet beskrivs de dokument som länsstyrelsen kan ta stöd av i sitt arbete med uppföljning. Samtliga dokument finns på www.msb.se/leh och därför ges här endast en kort övergripande beskrivning av dessa.

4.1 Gemensamma bedömningskriterier

Dokumentet ”Gemensamma bedömningskriterier”¹⁰ beskriver bedömningskriterier för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar, och fungerar som ett stöd i länsstyrelsernas arbete med att följa upp och stödja kommunerna i deras tillämpning av LEH.

4.2 Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

Dessa anvisningar¹¹ riktar sig till kommunerna och tydliggör hur de statliga ersättningarna enligt ”Överenskommelse om kommunernas krisberedskap” (MSB dnr 2018–09779) och ”Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar” (MSB dnr 2018–05681) får användas för uppgifterna enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

4.3 Plan för sparande

En beskrivning av vad MSB anser att en plan för sparande bör innehålla och hur kommunen och länsstyrelsen ska säkerställa att den följs.

¹⁰ MSB1475

¹¹ MSB dnr 2019-00265.

**Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap**

© **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publ.nr MSB1476 ISBN 978-91-7383-999-0 Vägledning för länsstyrelsens arbete med att följa upp och stödja